

एकाइ 8: MISP का लागि SRH का अन्य प्राथमिकताहरू

सुरक्षित गर्भपतन स्याहार पहुँचयोग्य नभएका सबै राष्ट्रहरूमा असुरक्षित गर्भपतन हुने गर्छ।¹²⁵ अनिच्छित गर्भावस्था र असुरक्षित गर्भपतले लगभग ८% मातृत्व मृत्युको अवस्था निम्त्याएको हुँदा सबै महिला र केटीहरूको जीवन बचाउनका लागि सुरक्षित गर्भपतन स्याहारमा पहुँच हुन महत्त्वपूर्ण हुन्छ।¹²⁶ सुरक्षित गर्भपतन स्याहार कानूनले अनुमति दिइएका सूचकहरूका लागि न्यूनतममा सबै महिला र केटीहरूका लागि उपलब्ध र पहुँचयोग्य हुनुपर्छ; गर्भपतन-पश्चातको स्याहारमा कुनै कानुनी प्रतिबन्ध छैन र सधैं उपलब्ध हुनुपर्छ।

मानवतावादी परिस्थितिहरूमा प्रजनन स्वास्थ्यको लागि अन्तरनिकाय फिल्ड म्यानुअलको संशोधित २०१८ संस्करणमा, यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य (SRH) का लागि न्यूनतम प्रारम्भिक सेवा प्याकेज (MISP) का प्राथमिकताका उद्देश्यहरू भन्दा बाहिर अर्को प्राथमिकताको क्रियाकलाप पहिचान गरिएको थियो। विशेषगरी, म्यानुअलले कानूनको पूर्ण हदसम्म सुरक्षित गर्भपतन स्याहार उपलब्ध गराइएको छ भनी सुनिश्चित गर्न महत्त्वपूर्ण हुन्छ भनी उल्लेख गर्छ।

एकाइको अन्त्यमा, अध्ययनकर्ताहरू निम्न कुराहरू गर्न सक्षम हुने छन्:

- ▶ मानवतावादी परिस्थितिहरूमा कानूनको पूर्ण हदसम्म सुरक्षित गर्भपतन स्याहार किन महत्त्वपूर्ण हुन्छ भनी व्याख्या गर्न;
- ▶ सुरक्षित गर्भपतन स्याहारको प्रावधानका लागि राष्ट्रिय नीतिहरूबारे जानकारी कसरी फेला पार्ने भनी वर्णन गर्न; र
- ▶ आपतकालीन अवस्थाको प्रारम्भमा र विस्तृत SRH सेवाहरूको योजना बनाउँदा कानूनको पूर्ण हदसम्म सुरक्षित गर्भपतन स्याहारको पहुँचलाई कसरी सहज बनाउने र यो उपलब्ध छ भनी कसरी सुनिश्चित गर्ने भन्नेबारे व्याख्या गर्न।

SRH का लागि MISP का अन्य प्राथमिकताका क्रियाकलापहरू:

- ▶ स्वास्थ्य केन्द्र र अस्पताल सुविधाहरूमा सुरक्षित गर्भपतन स्याहार कानूनको पूर्ण हदसम्म उपलब्ध छ भनी सुनिश्चित गर्न पनि महत्त्वपूर्ण हुन्छ।

125 महिला र केटीहरूलाई असुरक्षित गर्भपतनको जोखिम भइरहन्छ (WHO, सेप्टेम्बर २०१७), <https://www.who.int/reproductivehealth/topics/unsafe-abortion/abortion-safety-estimates/en/>.

126 प्रेरित गर्भपतन विश्वव्यापी; र मानवतावादी परिस्थितिहरूमा प्रजनन स्वास्थ्यको लागि अन्तरनिकाय फिल्ड म्यानुअल, पृष्ठ ४८।

मानवतावादी परिस्थितिहरूमा सुरक्षित गर्भपतन किन महत्त्वपूर्ण हुन्छ?

मानवतावादी परिस्थितिहरूमा सुरक्षित गर्भपतन सेवाहरूको आवश्यकता बढ्ने सम्भावना हुन्छ। यौन हिंसा युद्ध र तीव्र विपद अवस्थाहरूसँग सम्बन्धित भएको हुनाले, घटना गर्भावस्थामा निम्तिन्छ भने यौन हिंसाबाट निम्तिने ट्रमा बढ्न सक्छ। यसकारण, थुप्रै अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौताहरू र मानव अधिकार विशेषज्ञ निकायहरूले विपद अवस्थामा बलात्कृत भएका महिलाहरूको लागि सुरक्षित गर्भपतन स्याहारको प्रावधानलाई समर्थन गर्छन्; अन्तर्राष्ट्रिय मानव अधिकार कानूनले पूरै परिस्थितिभर सुरक्षित गर्भपतन स्याहारमा पहुँच गर्न सहायता गर्छ।¹²⁷

मानवतावादी परिस्थितिहरूमा, महिला र केटीहरूलाई स्वैच्छिक गर्भनिरोधकको अभावले वा कम पहुँचले गर्दा अनिच्छित गर्भावस्थाको बढ्दो जोखिम पनि हुन सक्छ। उनीहरूले आफ्नो सुरक्षा र जीविकामा आश्वस्त नहुँदासम्म बच्चा जन्माउने उमेरमा ढिलाइ गराउन चाहन सक्छन् तर स्वास्थ्य आपूर्ति र सेवाहरूमा हुने अवरोधहरूको कारणले गर्दा गर्भनिरोधकहरूमा पहुँच नहुन सक्छ।

असुरक्षित गर्भपतन

विश्व स्वास्थ्य सङ्गठन (WHO) ले असुरक्षित गर्भपतनलाई न्यूनतम चिकित्सा मानकहरू वा दुवै अनुरूप नहुने वातावरणमा आवश्यक सीपहरूको कमी भएका व्यक्तिहरूद्वारा अनिच्छित गर्भावस्थालाई समाप्त गर्ने एक प्रक्रियाको रूपमा परिभाषित गर्छ।¹²⁸

सुरक्षित गर्भपतन स्याहारलाई आपतकालीन अवस्था सुरु हुँदा कसरी सरल बनाउनुपर्छ?

यसको महत्त्वलाई हेर्दा, SRH संयोजक, स्वास्थ्य कार्यक्रम व्यवस्थापक र सेवा प्रदायकहरूले विपद अवस्था सुरु हुँदा कानूनको पूर्ण हदसम्म सुरक्षित गर्भपतन स्याहार प्रत्यक्ष सेवा प्रावधानद्वारा वा प्रशिक्षित प्रदायकहरूको सिफारिसमा उपलब्ध हुन्छ भनी सुनिश्चित गर्न महत्त्वपूर्ण हुन्छ। विद्यमान क्षमता नहुँदा, SRH का लागि MISIP का प्राथमिकताका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन छिट्टै नभए आदर्शतम रूपमा आपतकालीन अवस्था सुरु भएपछि तीन महिनाभित्र प्रक्रियामा आएपछि कानूनको पूर्ण हदसम्म सुरक्षित गर्भपतन स्याहार उपलब्ध गराउनुपर्छ।

¹²⁷ सुरक्षित गर्भपतन स्याहारमा पहुँच समर्थन गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौताहरूमा जेनेभा कन्भेन्सन, धारा ३ (बलात्कारको उत्तरजीवीलाई सुरक्षित गर्भपतन अस्वीकार गर्नु भनेको उहाँका अधिकारहरूको उल्लङ्घन भएको मान्न सकिन्छ), UN सुरक्षा काउन्सिल, रिजोलुसन २१०६ (बलात्कारका उत्तरजीवीहरूको लागि सुरक्षित गर्भपतन सहित पूर्ण RH सेवाहरूमा पहुँच गर्नमा समर्थन गर्छ) र मापुटो प्रोटोकल पर्दछन्।

¹²⁸ सुरक्षित गर्भपतन: स्वास्थ्य प्रणालीहरूको लागि प्राविधिक तथा नीति मार्गदर्शन (WHO, २०१२), http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/70914/1/9789241548434_eng.pdf

गर्भपतन-पश्चातको स्याहार

गर्भपतन-पश्चातको स्याहार भनेको असुरक्षित र स्वाभाविक गर्भपतनका जटिलताहरूबाट हुने मृत्यु र पीडा कम गर्ने विश्वव्यापी रणनीति हो। यसमा पाँच तत्वहरू समावेश छन्:¹²⁹

- ▶ सम्भावित रूपमा जीवनलाई जोखिममा पुऱ्याउने अपूर्ण र असुरक्षित गर्भपतन र जटिलताहरूको उपचार
- ▶ महिला र केटीहरूको भावनात्मक र शारीरिक स्वास्थ्य आवश्यकता र अन्य सरोकारहरू पहिचान गर्ने र प्रतिक्रिया जनाउने सम्बन्धी परामर्श
- ▶ महिला र केटीहरूलाई अनिच्छित गर्भावस्था रोकथाम गर्नमा मद्दत गर्न स्वैच्छिक गर्भनिरोधक सेवाहरू
- ▶ प्रदायकहरूको नेटवर्कमा अन्य पहुँचयोग्य सुविधास्थलहरूको साइटमा वा सिफारिसहरू मार्फत प्राथमिकताका साथ उपलब्ध गराइएका प्रजनन र अन्य स्वास्थ्य सेवाहरू
- ▶ **अनिच्छित** गर्भावस्थालाई रोकथाम गर्न, संसाधनहरू तयार पार्ने (महिला र केटीहरूलाई गर्भपतनबाट हुने जटिलताहरूको लागि उपयुक्त र समायोजित स्याहार प्राप्त गर्न मद्दत गर्ने) र स्वास्थ्य सेवाहरूले सामुदायिक अपेक्षा र आवश्यकताहरू प्रतिबिम्बित गर्छन् र पूरा गर्छन् भनी सुनिश्चित गर्नका लागि सामुदायिक तथा सेवा प्रदायक साझेदारीहरू।

विस्तृत गर्भपतन स्याहारमा गर्भपतन-पश्चातको स्याहार साथसाथै सुरक्षित प्रेरित गर्भपतनका सबै तत्वहरू समावेश हुन्छन्।

सुरक्षित गर्भपतन स्याहारका लागि राष्ट्रिय नीतिहरू कहाँ पाउन सकिन्छ?

धेरैजसो राष्ट्रहरूमा, प्रेरित गर्भपतनका लागि कम्तीमा केही अवस्थाहरूमा कानुनी रूपमा अनुमति दिइन्छ। धेरै राष्ट्रहरूमा, गर्भावस्थाले गर्दा महिलाको शारीरिक र मानसिक स्वास्थ्यमा खतरा भएमा र बलात्कार वा हाडनाताबाट गर्भावस्था निम्तिएको भएमा गर्भपतनका लागि अनुमति दिइन्छ। SRH संयोजकले ती अवस्थाहरूको पहिचान गर्नुपर्छ, जसअन्तर्गत राष्ट्रिय नीति, हस्ताक्षर गरिएका अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौता र अन्तर्राष्ट्रिय मानवतावादी तथा मानव अधिकार कानुनले सुरक्षित गर्भपतन स्याहारको प्रावधानलाई अनुमति दिन्छन्। विश्वव्यापी गर्भपतन नीतिहरूबारे अतिरिक्त संसाधनहरू srh.org/abortion-policies/ मा फेला पार्न सकिन्छ।

कानुनको पूर्ण हदसम्म सुरक्षित गर्भपतन स्याहारमा पहुँच सहज बनाउन र सुनिश्चित गर्ने के गर्न सकिन्छ?

सुरक्षित गर्भपतन स्याहार सेवाहरूमा पहुँच बढाउनका लागि मानवतावादी प्रतिक्रियाकर्ताहरूले सहकार्य गर्न महत्त्वपूर्ण हुन्छ। आशाजनक प्रवेश पोइन्टहरूमा निम्न पर्दछन् तर यतिमा मात्र सीमित छैन:

- ▶ संस्थाहरूद्वारा सञ्चालित र/वा स्वैच्छिक, प्रशिक्षित प्रदायकहरूद्वारा व्यवस्थित स्वास्थ्य सुविधास्थलहरू मार्फत सुरक्षित गर्भपतन स्याहार उपलब्ध गराउने;
- ▶ दक्ष चिकित्सा कर्मचारीलाई पहिले नै गर्भपतन सेवाहरू उपलब्ध गराएका प्राविधिक सहायता प्रस्ताव गर्ने; र

¹²⁹ मानवतावादी परिस्थितिहरूमा प्रजनन स्वास्थ्यको लागि अन्तरनिकाय फिल्ल म्यानुअल, पृष्ठ १४६।

- सुरक्षित गर्भपतन चिकित्साको लागि जानकारी र सामग्रीहरू वितरण गरेर असुरक्षित गर्भपतनबाट हानी हुनबाट कम गर्ने।

सबै संस्थाहरूसँग सुरक्षित गर्भपतन स्याहार उपलब्ध गराउने क्षमता हुने छैन, त्यसैले क्षमता भएका प्रदायक र संस्थाहरू पहिचान गरी सन्दर्भ लिन महत्त्वपूर्ण हुन्छ।

तीव्र आपतकालीन अवस्थामा कसले सुरक्षित गर्भपतन स्याहार सेवाहरू उपलब्ध गराउनुपर्छ?

विपद अवस्था सुरु हुँदा, सुरक्षित गर्भपतन स्याहारको प्रावधानमा पहिले नै प्रशिक्षित भएका स्वास्थ्य स्याहार प्रदायकहरूले सेवाहरू उपलब्ध गराउनुपर्छ। धेरै अवस्थाहरूमा, अघिल्ला प्रशिक्षित प्रदायकहरू उपलब्ध नहुँदा योग्य स्वास्थ्य स्याहार कामदारहरूका सीपहरू निर्माण गर्नका लागि उनीहरूलाई सम्भव भएको बेलामा राष्ट्रिय संगत भागहरूसँगको साझेदारीमा द्रुत, रोजगार प्रशिक्षण उपलब्ध गराउन सकिन्छ। विस्तृत SRH सेवाहरूमा पारगमन हुँदा, संस्थाहरूले उच्च गुणस्तरको सेवा प्रावधानलाई समर्थन गर्नका लागि योग्यतामा आधारित प्रशिक्षण, जारी चिकित्सकीय संरक्षण र कर्मचारीको मनोवृत्तिमा निरन्तर सुधारको लागि योजना बनाउनुपर्छ।¹³⁰ विस्तृत सेवाहरूमा कार्य शिफ्टिङ पनि समाहित गरिएको हुनुपर्छ। नर्स, मिडवाइफ र अन्य प्रशिक्षित स्वास्थ्य प्रदायकहरूले उपयुक्त प्रशिक्षण र सहायताको साथमा बहिरङ्ग परिस्थितिहरूमा पनि पहिलो गर्भपतन र गर्भपतन-पश्चातका स्याहार सेवाहरू सुरक्षित तरिकाले उपलब्ध गराउन सक्छन्।¹³¹

SRH का लागि MISP का अन्य प्राथमिकता: कानूनको पूर्ण हदसम्म सुरक्षित गर्भपतन स्याहार कार्यान्वित गर्नुको वास्तविकता

संस्थाले सुरक्षित गर्भपतन स्याहारमा उत्कृष्ट पहुँचको आवश्यकता पहिचान गर्‍यो र नर्स र मिडवाइफहरूद्वारा सरकारी स्वास्थ्य सुविधास्थलहरूमा पहिले नै प्रस्तावित सेवाहरूको भागको रूपमा प्रभावित परिस्थितिहरूमा विस्तृत गर्भपतन स्याहार सेवाहरू सुरु गर्ने निर्णय गर्‍यो।¹³² संस्थाले विस्तृत गर्भपतन स्याहारका लागि मिजोप्रोस्टोल र म्यानुअल भ्याकुम एस्पिरेसनबारे रोजगार प्रशिक्षण सञ्चालन गर्‍यो र सबै आवश्यक आपूर्तिहरू तथा उपकरण उपलब्ध गरायो। सेवाग्राहीको गोपनीयता र गोप्यता कायम राख्नका लागि, गर्भपतन-पश्चातको स्याहारमा गोप्य चिन्हका साथ दर्ता गरेका सेवाग्राहीहरूको सुरक्षित गर्भपतन स्याहारबारे रेकर्ड गर्न एउटा प्रणाली आविष्कार गरिएको थियो। विस्तृत गर्भपतन स्याहार सेवाहरूबारे जानकारी समुदायभित्र कम प्रोफाइल कायम राख्नका लागि एक-एक सामुदायिक पहुँच सत्रहरूको अवधिमा उपलब्ध गराइएको थियो।

130 गर्भपतन मनोवृत्तिको रूपान्तरण: मानवतावादी दर्शकहरूका लागि मान्य प्रमाणीकरण टुलकिट (Ipas), अप्रिल ८, २०१९ मा पहुँच गरिएको, <https://ipas.org/resources/abortion-attitude-transformation-a-values-clarification-toolkit-for-humanitarian-audiences>.

131 सुरक्षित गर्भपतन स्याहार र गर्भपतन-पश्चातको गर्भनिरोध उपलब्ध गराउने स्वास्थ्यकर्मीका भूमिकाहरू (WHO, जुलाई २०१५), http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/181041/1/9789241549264_eng.pdf थप जानकारीका लागि मानवतावादी परिस्थितिहरूमा प्रजनन स्वास्थ्यको लागि अन्तरनिकाय फिल्ड म्यानुअलको अध्याय ८ हेर्नुहोस्।

132 मानवतावादी परिस्थितिहरूमा प्रजनन स्वास्थ्यको लागि अन्तरनिकाय फिल्ड म्यानुअल, पृष्ठ १५७।

पहिलो त्रैमासिकमा गर्भपतन र गर्भपतन-पश्चातको स्याहारको व्यवस्थापन

	सामान्यस्वास्थ्यकर्मीहरू	फार्मसी कामदारहरू	फार्मसिस्ट	पूरक औषधि प्रणालीका चिकित्सकहरू	सहायक नर्सहरू/ANMs	नर्सहरू	मिडवाइफहरू	सम्बद्ध/उन्नत सम्बद्ध क्लिनिसियनहरू	गैर-विशेषज्ञ चिकित्सकहरू	विशेषज्ञ चिकित्सकहरू
प्रेरित गर्भपतनका लागि भ्याकुम एस्पिरेसन	**	**	**						*	*
सरल अपूरो गर्भपतन/गर्भपातको व्यवस्थापनका लागि भ्याकुम एस्पिरेसन	**	**	**						*	*
पहिलो त्रैमासिकमा पहिलो गर्भपतन	उप-कार्यहरूका लागि सिफारिस (तल हेर्नुहोस्)		उप-कार्यहरूका लागि सिफारिस (तल हेर्नुहोस्)						*	*
मिसोप्रोस्टोलका साथ अपूरो गर्भपतन/गर्भपातको व्यवस्थापन									*	*

*अभ्यासको विशिष्ट क्षेत्रभित्र विचार गर्नुहोस्; प्रमाण मूल्याङ्कन गरिंदैन

**अभ्यासको विशिष्ट क्षेत्रभन्दा बाहिर रहेर विचार गर्नुहोस्; प्रमाण मूल्याङ्कन गरिंदैन

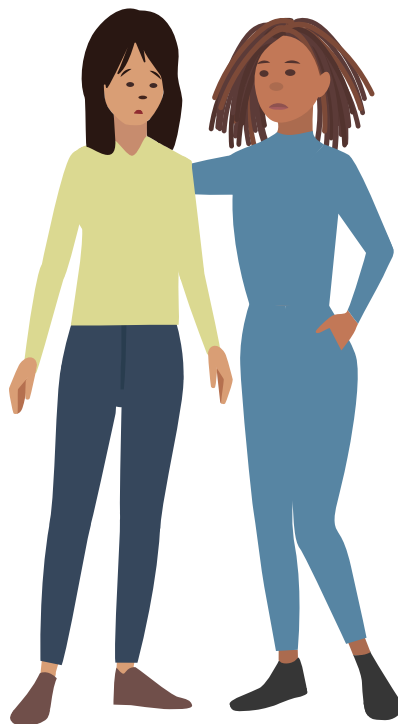
सिफारिस वर्ग	सङ्केत	व्याख्या
सिफारिस गरिएको		यो विकल्प कार्यान्वित गर्नुका लाभहरू सम्भावित हानीहरूभन्दा अधिक हुन्छन्। यो विकल्पलाई आवश्यकता अनुसार कार्यान्वित गर्न सकिन्छ।
विशिष्ट अवस्थाहरूमा सिफारिस गरिएको		विशिष्ट अवस्थाहरूमा यो विकल्प कार्यान्वित गर्नुका लाभहरू सम्भावित हानीहरूभन्दा अधिक हुन्छन्। विशिष्ट अवस्थाहरूलाई हरेक सिफारिसको लागि आउटलाइन गरिएको छ (संक्षेपमा व्याख्या गरिएको छ)। यो विकल्पलाई यी विशिष्ट अवस्थाहरू अन्तर्गत कार्यान्वित गर्न सकिन्छ।
कठोर अनुसन्धानको विषयमा सिफारिस गरिएको		यो विकल्पका बारेमा महत्वपूर्ण अनिश्चिताहरू (लाभ, हानीहरू, स्वीकार्यता र सम्भाव्यतासँग सम्बन्धित) छन् र यी अनिश्चिताहरूलाई सम्बोधन गर्नका लागि उपयुक्त, सही तरिकाले डिजाइन गरिएको कठोर अनुसन्धान आवश्यक पर्दछ।
यसका विरुद्धमा सिफारिस गरिएको		यो विकल्पलाई कार्यान्वित गर्नुहुँदैन।

मानवतावादी परिस्थितिहरूमा प्रजनन स्वास्थ्यको लागि अन्तरनिकाय फिल्ड म्यानुअल, पृष्ठ १४७।

यदि महिलाहरूले गर्भपतन गर्न छनोट गरेमा, स्वास्थ्य प्रदायकले के गर्नुपर्दछ?

स्वास्थ्य प्रदायकले निम्न कुराहरू गर्नुपर्दछ:

- ▶ महिलाहरूले बुझ्ने र स्मरण गर्न सक्ने ढाँचामा गर्भपतन सेवाहरूका बारेमा चिकित्सकिय रूपमा सही निष्पक्ष जानकारी उपलब्ध गराउने;
- ▶ सुरक्षित गर्भपतन स्याहार प्राप्त गर्नका लागि कुनै पनि कानुनी आवश्यकताका बारेमा व्याख्या गर्ने;
- ▶ कहाँ र कसरी सुरक्षित, कानुनी गर्भपतन सेवाहरू प्राप्त गर्ने भन्नेबारे र यसमा लाग्ने खर्चहरूबारे व्याख्या गर्ने;
- ▶ उपलब्ध भएमा माइफप्रिस्टोन/मिजोप्रोस्टोलका साथ वा माइफप्रिस्टोन अनुपलब्ध भएमा केवल मिजोप्रोस्टोलका साथ औषधि गर्भपतन, भ्याकुम एस्पिरेसन, डिलेटेसन र इभ्याक्यूएसन वा WHO द्वारा सिफारिस गरिएअनुसार इन्डक्सन प्रक्रियाहरू उपलब्ध गराउने;
- ▶ महिलाहरूलाई गर्भपतन-पश्चात गर्भनिरोधकको प्रयोगबारे जानकारी र परामर्श उपलब्ध गराउने र विधि स्वीकार गर्ने महिलाहरूलाई गर्भनिरोध उपलब्ध गराउने; र
- ▶ यौन सम्पर्कबाट सर्ने सङ्क्रामक (STIs) को उच्च फैलाव भएका परिस्थितिहरूमा गोनोरिया र क्ल्यामिडियाको लागि आनुमानिक उपचार उपलब्ध गराउने विचार गर्ने।

विशिष्ट विचारहरू

किशोर-किशोरीहरू

किशोर-किशोरीको लैङ्गिकताप्रति कलंक र नकारात्मक मनोवृत्ति, नकारात्मक प्रतिघातको डर, विस्तृत लैङ्गिक शिक्षामा पहुँचको कमी, सीमित वित्तीय संसाधन/स्याहार शुल्क, यातायात, तेस्रो-पक्ष संलग्नता कानूनहरू र गोपनीयता र गोप्यताका सरोकारहरू सहित किशोरी केटीहरूका लागि सुरक्षित गर्भपतन स्याहारमा धेरै सामाजिक, आर्थिक, लोजिस्टिकसम्बन्धी नीति र स्वास्थ्य प्रणालीसम्बन्धी अवरोधहरू छन्। यी गतिशीलताहरूले किन युवती महिलाहरूले सुरक्षित गर्भपतन कानुनी मानिएका परिस्थितिहरूमा पनि असुरक्षित गर्भपतन अपनाउने बाहेक

अन्य कुनै विकल्प फेला पाउँदैनन् भनी व्याख्या गर्छन्। वैवाहिक स्थिति जे-जस्तो भएपनि सबै किशोरी केटीहरूलाई सहानुभूतिशील र गोपनीय गर्भपतन सेवाहरू उपलब्ध र पहुँचयोग्य हुनुपर्छ।

हिंसा अनुभव गरेका महिलाहरू

प्रदायकहरूले यौन हिंसा अनुभव गरेका महिलाहरूको सामना गर्ने सम्भावना हुन्छ। त्यस्तो हिंसा अनुभव गरेका महिलाहरूले प्रायः शारीरिक चोटपटक, STIs, मनोवैज्ञानिक तनाव वा अनिच्छित गर्भावस्था जस्ता स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित अवस्थाहरू अनुभव गर्ने गर्छन्। गर्भावस्थाको अवधिमा शारीरिक वा मनोवैज्ञानिक हिंसाले गर्भपात वा गर्भपतन गराउने चाहना पनि उत्पन्न गर्न सक्छ। स्वास्थ्य प्रणालीमा गर्भपतन स्याहार भेटहरू हिंसा अनुभव गरेका महिलाहरूको एकमात्र सम्पर्क हुन सक्छ। परामर्शदाताहरूले सबै सेवाग्राहीहरूलाई उनीहरूको जीवनमा भएको हिंसाबारे प्रश्न सोध्न र ती प्रश्नहरूलाई नियमित परामर्शमा सम्मिलित गर्नका लागि एक मानक विधि विकास गर्नुपर्छ। यौन हिंसाका उत्तरजीविहरूले गर्भावस्था समाप्त गर्न चाहेमा उनीहरूलाई सहानुभूतिशील गर्भपतन स्याहार प्रदान गर्नुपर्छ र यौन हिंसाका अनुभवहरू खुलासा गर्ने गर्भपतन सेवाग्राहीहरूले मनोसामाजिक सहायताका लागि सन्दर्भ लिनुपर्छ। थप जानकारीको लागि एकाइ 3 हेर्नुहोस्।

एकाइ 8: मुख्य बुँदाहरू

- ▶ सुरक्षित गर्भपतन स्याहार कानुनको पूर्ण हदसम्म सबै महिला र केटीहरूलाई उपलब्ध र पहुँचयोग्य हुनुपर्छ। गर्भपतन-पश्चातको स्याहारमा कानुनी प्रतिबन्ध छैन र सधैं उपलब्ध हुनुपर्छ।
- ▶ अनिच्छित गर्भावस्था र असुरक्षित गर्भपतन मातृत्व मृत्युको मुख्य कारण भएकाले सबै महिला र केटीहरूको जीवन बचाउनका लागि उनीहरूका लागि सुरक्षित गर्भपतनमा पहुँच महत्त्वपूर्ण हुन्छ।
- ▶ धेरैजसो राष्ट्रहरूमा, प्रेरित गर्भपतनलाई कम्तीमा केही अवस्थाहरूमा कानुनी रूपमा अनुमति दिइन्छ। धेरै राष्ट्रहरूमा, गर्भावस्थाले गर्दा महिलाको शारीरिक र मानसिक स्वास्थ्यमा खतरा भएमा र बलात्कार वा हाडनाताबाट गर्भावस्था निम्तिएको भएमा गर्भपतनको लागि अनुमति दिइन्छ।
- ▶ SRH संयोजकले ती अवस्थाहरूको पहिचान गर्नुपर्छ, जसअन्तर्गत राष्ट्रिय नीति, हस्ताक्षर गरिएको अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौता र अन्तर्राष्ट्रिय मानवतावादी तथा मानव अधिकार कानुनले सुरक्षित गर्भपतन स्याहारको प्रावधानलाई अनुमति दिन्छन्।
- ▶ SRH संयोजक, स्वास्थ्य कार्यक्रम व्यवस्थापक र सेवा प्रदायकहरूले विपद अवस्था सुरु हुँदा कानुनको पूर्ण हदसम्म सुरक्षित गर्भपतन स्याहार प्रत्यक्ष सेवा प्रावधानद्वारा वा प्रशिक्षित प्रदायकहरूको सिफारिसमा उपलब्ध छ भनी सुनिश्चित गर्न महत्त्वपूर्ण हुन्छ।
- ▶ अघिल्ला प्रशिक्षित प्रदायकहरू उपलब्ध नहुँदा सुरक्षित गर्भपतन स्याहार उपलब्ध गराउने कार्यमा योग्य स्वास्थ्य स्याहार कामदारहरूका सीपहरू निर्माण गर्नका लागि सम्भव भएको बेलामा राष्ट्रिय अधिकारीहरूसँगको साझेदारीमा, द्रुत, रोजगार प्रशिक्षणमा उपलब्ध गराउन सकिन्छ।
- ▶ विद्यमान क्षमता नहुँदा, SRH का लागि MISP का प्राथमिकताका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन छिट्टै नभए आदर्शतम रूपमा आपतकालीन अवस्था सुरु भएपछि तीन महिनाभित्र प्रक्रियामा आएपछि कानुनको पूर्ण हदसम्म सुरक्षित गर्भपतन स्याहार उपलब्ध गराउनुपर्छ।

चुनौती र समाधानहरू

चुनौतीहरू	समाधानहरू
आपतकालीन अवस्था सुरु भएदेखि कानुनको पूर्ण हदसम्म सुरक्षित गर्भपतन स्याहार उपलब्ध छ भनी सुनिश्चित गर्नका लागि के गर्नुपर्छ?	कानुनबारे र सुरक्षित गर्भपतन स्याहार कानुनी हो भनी बुझ्नुहोस्। आयोजक समुदायमा वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर-सरकारी संस्थाहरूबीच विद्यमान प्रदायकहरू फेला पार्नुहोस्। सुविधास्थलमा सहायता गर्न र सम्भव भएसम्म सिफारिसहरूमा सहज गराउन आपूर्तिहरू सहित थप कुनै पनि मानव तथा वित्तीय संसाधनहरूको साथमा स्थानीय प्रदायकहरूलाई सहायता गर्नुहोस्।
गर्भपतनका लागि कानुनी रूपमा अनुमति दिइएका परिस्थितिहरू सीमित भएमा र महिला र केटीहरूका आवश्यकताहरू पूरा नगर्ने भएमा, के गर्नुपर्छ?	कानुनले व्यापक रूपमा अनुमति दिएसम्म, गर्भपतनका लागि कानुनी सूचकहरू व्याख्या गर्नुहोस् र सम्भव भएसम्म धेरै महिला र केटीहरूका लागि सुरक्षित गर्भपतन स्याहारमा पहुँच बढाउका लागि अन्तर्राष्ट्रिय मानवतावादी तथा मानव अधिकारहरूलाई ध्यानमा राख्नुहोस्। गर्भपतन गर्न खोजिरहेका सबै महिलाहरूले गर्भपतनका लागि कानुनी मापदण्ड पूरा गर्न सक्दैनन्। गर्भपतन गर्न खोजिरहेका महिलाहरूलाई सेवाहरू प्रदान नगरी फिर्ता पठाइयो भने, उनीहरूले प्रायः चोटपटक वा मृत्युसम्मको अवस्था निम्त्याउन सक्ने असुरक्षित विधिहरू खोज्ने गर्छन्। यी अवस्थाहरूमा, प्रदायकहरूले सेवाग्राहीहरूलाई माइफप्रिस्टोन मात्र वा मिसोप्रोस्टोल र माइफप्रिस्टोन दुवै प्रयोग गरेर गर्भपतनको सुरक्षित स्व-व्यवस्थापनमा गर्भपतन खोज्न परामर्श दिन सक्छन्। प्रायः "क्षती न्यूनीकरण" भनिने यो पद्धति स्थानीय बजारमा मिसोप्रोस्टोल उपलब्ध र पहुँचयोग्य हुने प्रसङ्गहरूमा सम्भव हुन सक्छ।
प्रदायकहरू WHO द्वारा सिफारिस गरिएका सुरक्षित गर्भपतन स्याहार विधिहरूमा योग्य नभएमा के गर्न सकिन्छ?	सम्भव हुँदा राष्ट्रिय अधिकारीहरूसँगको सहकार्यमा, सुरक्षित गर्भपतन स्याहारमा पहिले नै योग्य भएका प्रदायकहरू संलग्न गर्नुहोस् वा उनीहरूको सन्दर्भ लिनुहोस्। प्रदायकका सीपहरू सुधार गर्न द्रुत, रोजगार चिकित्सकीय कोचिंग सञ्चालन गर्नुहोस्।

गर्भपतनबारे वा गर्भपतन गर्न खोज्ने महिला र केटीहरूको बारेमा प्रदायक र/वा कर्मचारीका नकारात्मक मनोवृत्तिहरूलाई सम्बोधन गर्ने तरिकाहरू के-के हुन्?

प्रदायकहरू, कार्यक्रम कर्मचारी र सहायता कर्मचारीसँग गर्भपतन मानको स्पष्टीकरण र मनोवृत्ति परिवर्तनका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्नुहोस्।¹³³ यो तत्परता प्रयासहरूको भागको रूपमा गरिनुपर्छ तर आवश्यक भएमा कार्यक्रम कार्यान्वयनको अवधिमा द्रुत रूपमा पनि गर्न सकिन्छ।

प्रदायकहरू र कर्मचारी नियुक्त गर्दा सुरक्षित गर्भपतन स्याहारमा पहुँचप्रति अनुकूल मनोवृत्तिहरू जाँच गर्नुहोस्।

प्रदायकहरू र कर्मचारिसँग सुरक्षित गर्भपतन स्याहार उपलब्ध गराउन सकिने परिस्थितिहरूबारे ज्ञानको कमी भएमा के गर्न सकिन्छ?

सम्भव हुँदा राष्ट्रिय अधिकारीसँगको सहकार्यमा, कानुनी रूपमा सुरक्षित गर्भपतन स्याहार उपलब्ध गराउन सकिने परिस्थितिहरूलाई परिभाषित गर्नुहोस् र प्रदायक र अन्य सरोकारवालाहरूलाई कानुनी मापदण्डका बारेमा शिक्षा दिनुहोस्।

समुदायका नेतृत्वकर्ता र अन्य मुख्य सरोकारवालाहरूले गर्भपतनलाई विरोध गरेमा के गर्न सकिन्छ?

सम्भव हुँदा राष्ट्रिय अधिकारीसँगको सहकार्यमा, समुदायका नेतृत्वकर्ता र अन्य मुख्य सरोकारवालाहरूलाई उनीहरूका समुदायहरूमा महिला र केटीहरूको असुरक्षित गर्भपतनप्रतिको जिम्मेवारीबारे थाहा दिनुहोस्।

तपाईंको काममा सहायता गर्ने व्यक्तिहरू पहिचान गर्नुहोस् र उनीहरूलाई अन्य व्यक्तिको सहायता प्रोत्साहन गर्नका लागि संलग्न गर्नुहोस्। समुदायका सरोकारवालाहरूको मनोवृत्तिमा सुधार गर्नका लागि गर्भपतन मानको स्पष्टीकरण र मनोवृत्ति परिवर्तनका क्रियाकलापहरू पनि उपयोगी हुन्छन्।

¹³³ गर्भपतन मनोवृत्ति परिवर्तन।

SRH का लागि MISP निरीक्षणको जाँचसूची: अन्य प्राथमिकताको क्रियाकलाप: कानूनको पूर्ण हदसम्म सुरक्षित गर्भपतन स्याहार

तलको SRH का लागि MISP निरीक्षणको जाँचसूची मानवतावादी परिस्थितिहरूमा SRH सेवा प्रावधान निरीक्षण गर्नका लागि प्रयोग गर्न सकिन्छ।

8. अन्य प्राथमिकताको क्रियाकलाप: कानूनको पूर्ण हदसम्म SAC		
8.1	SAC को कभरेज: (SAC उपलब्ध हुँदा स्वास्थ्य सुविधास्थलहरूको सङ्ख्या/स्वास्थ्य सुविधाहरूको सङ्ख्या) x १००	%
8.2	SAC प्राप्त गर्ने महिला र केटीहरूको सङ्ख्या	
8.3	गर्भपतन जटिलताहरूको उपचार गरेका महिला र केटीहरूको सङ्ख्या (स्वाभाविक वा प्रेरित)	

सामग्री र आपूर्तिहरू

सुरक्षित गर्भपतन स्याहार उपलब्ध गराउन के-कस्ता आपूर्तिहरू आवश्यक हुन्छन् वा कुन-कुन IARH किटहरू अर्डर गर्न सकिन्छ?

IARH किटहरू (२०१९)

IARH किटहरूलाई तीन सेवा डेलिभरी स्तरहरू लक्षित गर्दै तीनवटा स्तरमा वर्गीकृत गरिएका छन्। किटहरू विशेष लक्षित जनसङ्ख्याको आकारको लागि तीन महिनाको अवधिका लागि प्रयोग गर्न डिजाइन गरिएका हुन्।¹³⁴

नोट: IARH किटहरू सन्दर्भ विशेष वा विस्तृत छैनन्। संस्थाहरू IARH किटहरूमा मात्रै भर पर्नुहुँदैन र SRH आपूर्तिहरूको खरिदलाई सम्भव भएसम्म छिटो तिनीहरूको नियमित स्वास्थ्य खरिद प्रणालीहरूमा समाहित गर्ने योजना बनाउनुपर्छ। यसले आपूर्तिहरूको निरन्तरतालाई सुनिश्चित मात्र नगरेर MISP बाट SRH सेवाहरूलाई विस्तृत स्याहारमा विस्तारण गर्न पनि सक्षम बनाउने छ।

गर्भपतन र गर्भपतन-पश्चातको स्याहारका लागि आपूर्तिहरू तलका IARH किटहरूमा फेला पार्न सकिन्छ र म्यानुअल एस्पिरेसन र मिजोप्रोस्टोल समावेश हुन्छ। माइफप्रिस्टोन/मिजोप्रोस्टोल रेजिमेन औषधिको गर्भपतनका लागि विश्वव्यापी सुन हो र माइफप्रिस्टोन दर्ता गरिएको र उपलब्ध भएका सेटिङहरूमा उपलब्ध गराउनुपर्छ।

स्वास्थ्य स्याहार स्तर	किट नम्बर	किटको नाम
प्राथमिक स्वास्थ्य स्याहार सुविधा (BEmONC)	किट 8	गर्भपात वा गर्भपतनका जटिलताहरूको व्यवस्थापन
प्राथमिक स्वास्थ्य स्याहार सुविधा (BEmONC)	किट 9	पाठेघरको मुखको र भेजिनल टियर्सको मर्मत

समपूरक सामग्रीहरू

समपूरक सामग्रीहरू सक्षम वातावरण र स्वास्थ्य स्याहार प्रदायकहरूका क्षमताहरूको अनुसार अर्डर गर्न सकिन्छ। समपूरक सामग्रीहरू सन् २०२० मा UNFPA बाट उपलब्ध हुने छन्।

सेवा डेलिभरीको स्तर	वस्तु	पूरक हुन
समुदाय/स्वास्थ्य चौकी	मिजोप्रोस्टोल*	किट 2B, 6A, 8
प्राथमिक स्वास्थ्य स्याहार सुविधा (BEmONC)	मिजोप्रोस्टोल*	किट 8

*मिजोप्रोस्टोल प्राथमिक स्वास्थ्य स्याहार सुविधा स्तरका लागि किटहरू 6A र 8 पूरा गर्नका लागि खरिद गर्न पनि सकिन्छ।

134 २०१९ IARH किटहरू प्रारम्भिक २०२० मा खरिदका लागि उपलब्ध हुने छन्। संशोधित किटहरू उपलब्ध छन् वा छैनन् भनी प्रमाणित गर्न UNFPA (<https://www.unfpa.org/>) वा IAWG (<http://iawg.net/resource/inter-agency-reproductive-health-kits-2011/>) मा जाँच गर्नुहोस्। २०२० भन्दा अगाडि उपलब्ध हुने किटहरूसँग सम्बन्धित जानकारीका लागि, <http://iawg.net/resource/inter-agency-reproductive-health-kits-2011/> मा गएर विपद अवस्थाहरूका लागि अन्तरनिकाय प्रजनन स्वास्थ्य किटहरू (पाँचौं संस्करण, २०११) हेर्नुहोस्।

एकाइ 8 प्रश्नोत्तर: MISP का लागि SRH का अन्य प्राथमिकताहरू

1. निम्नमध्ये कस्ता प्रकारका स्वास्थ्य स्याहार कामदारहरूले उचित रूपमा प्रशिक्षित र समर्थित गर्दा म्यानुअल भ्याक्युम एस्पिरेसन र औषधि सहित पहिलो सुरक्षित गर्भपतन स्याहार उपलब्ध गराउन सक्छन्?
 - a. चिकित्सकहरू
 - b. नर्सहरू
 - c. औषधी बिक्रेताहरू
 - d. a र b
2. कानुनको पूर्ण हदसम्म सुरक्षित गर्भपतन स्याहामा पहुँच गर्न सहज बनाउनका लागि के गर्न सकिन्छ?
 - a. प्रशिक्षित प्रदायकहरूद्वारा व्यवस्थित स्वास्थ्य सुविधास्थलहरूबाट कानुनको पूर्ण हदसम्म सुरक्षित गर्भपतन स्याहार उपलब्ध गराउने
 - b. कानुनको पूर्ण हदसम्म दक्ष चिकित्सा कर्मचारीलाई पहिले नै गर्भपतन सेवाहरू उपलब्ध गराइएका प्राविधिक सहायता र संसाधनहरू प्रस्ताव गर्ने
 - c. सुरक्षित औषधि गर्भपतनका लागि जानकारी र सामग्रीहरू वितरण गर्ने
 - d. क्षमता भएका प्रदायक र संस्थाहरू पहिचान गरी सन्दर्भ लिने
 - e. माथिका सबै
3. स्याहारको खर्च, नकारात्मक प्रतिघातको डर र कलंक भनेका युवती महिलाहरूका लागि सुरक्षित गर्भपतनमा अवरोधहरू हुन्।

सही वा गलत

4. सुरक्षित गर्भपतनको स्याहार संसारका अधिकांश देशहरूमा एक वा थप परिस्थितिहरूका लागि अनुमति दिइन्छ।

सही वा गलत

5. विपदको कुन बिन्दुमा सुरक्षित गर्भपतन स्याहारलाई प्राथमिकता दिइन्छ?
 - a. MISP बाट SRH सेवाहरूलाई विस्तृत कार्यक्रममा विस्तार गरेपछि
 - b. विकासका परिस्थितिहरूमा—सुरक्षित गर्भपतन स्याहारलाई विपदको अवधिमा प्राथमिकता मार्निंदैन
 - c. यौन हिंसाका उत्तरजीवीहरूका लागि स्याहारको चिकित्सकीय तत्त्वको रूपमा SRH का लागि MISP मा
 - d. अन्य प्राथमिकताको रूपमा SRH लागि MISP कार्यान्वयन गर्दा
 - e. c र d